

BÖRSÅSBERGET

Börsåsberget

Börsås har fått namn efter den fornborg som ligger högst upp på berget. Bursås (Borgsås) har blivit Börsås. Uppe på Börsåsberget finns även en omtalad blockgrotta och en stenhängnad terrass där kreatur ibland har stängts in.

Fornborgen

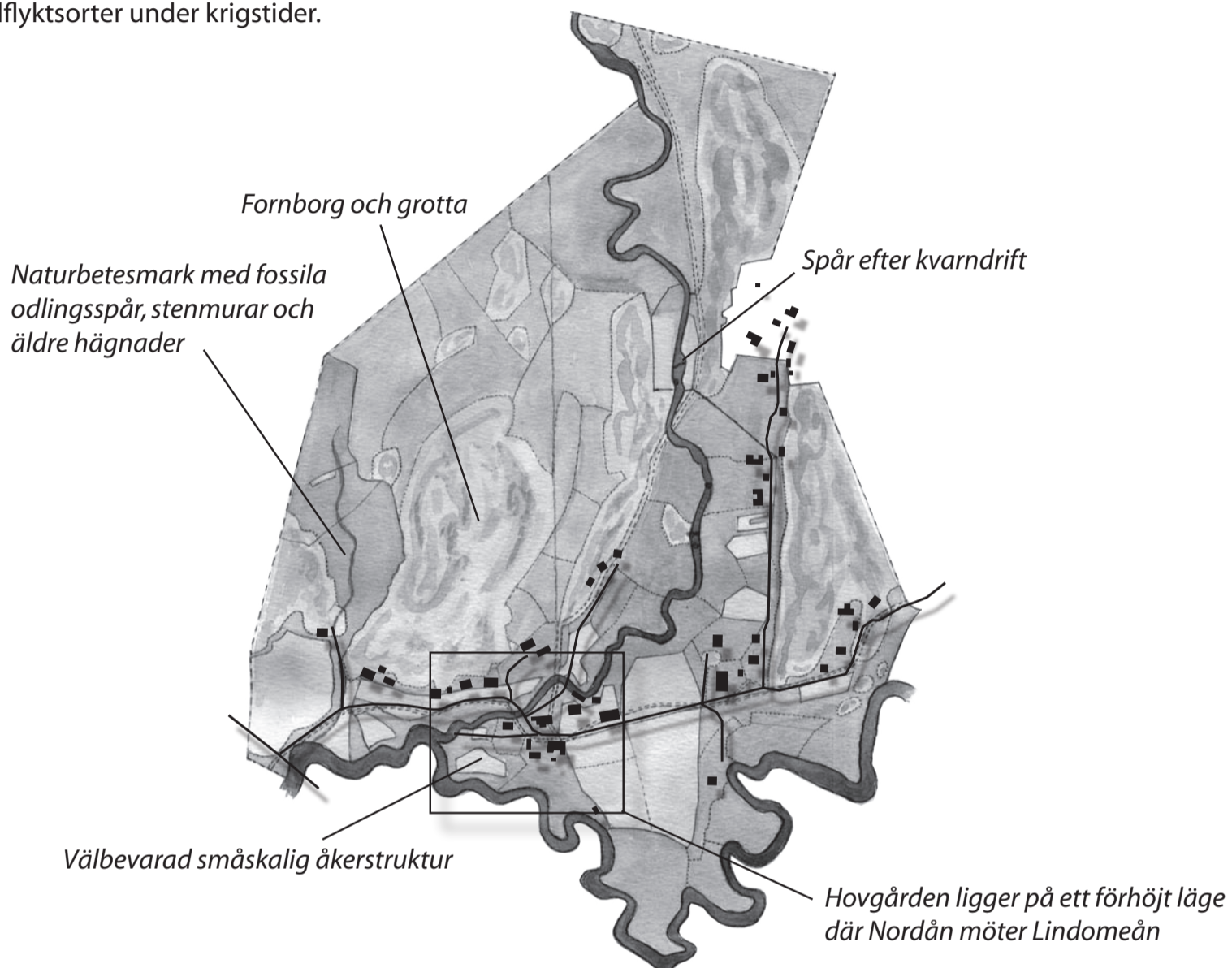
Borgen består av en bergshöjd, som skyddas av branter på de flesta sidor och av stenvallar, där berget är mer långsluttande. Härifrån har man vidsträckt utsikt över Hällesåkersdalen. Riktigt hur fornborgarna har använts vet man inte men en teori är att de varit tillflyktsorter under krigstider.

Grottan

"Börsås grotta" eller "Börsås hål" är en blockgrotta som har bildats av nedrasade stenblock. Mellan blocken och bergssidan finns ett mellanrum, som utgör själva grottan. Öppningar finns åt två håll.

Bra skor eller stövlar och oömma kläder behövs om man skall klättra upp för de bitvis branta och ibland hala sluttningarna.

RASRISK FÖRELIGGER! VI AVRÄDER DÄRFÖR FRÅN ATT GÅ IN I GROTTAN!

Laga skifteskarta 1837. Dagens vägar och bebyggelser är markerade med svart.

HOVGÅRDEN

Tillhörde adeln

Hovgården finns omnämnd för första gången år 1612, men den har troligen ursprung i tidig medeltid. Gården är Hällesåkers bys enda frälsehemman i jordeboken från 1646, vilket innebär att den då tillhörde adeln.

En liten borgkulle

I ett brev från 1403 står det att en av gårdarna i Hällesåkers by såldes till riddaren Abraham Brodersson. Mycket talar för att det var just Hovgården (Huvudgården) som såldes. I början av medeltiden låg adelns gårdar i byar tillsammans med bönderna, men med tiden förändrades detta. Adeln började alltmer markera sin högre status och gårdarna flyttades ut från byarna. Hovgårdens läge på en tydlig förhöjning där Nordån möter Lindome ån, är typiskt för de senmedeltida frälsegårdarna. Det är nästan som en liten borgkulle. Detta tyder på att den hade en särställning i förhållande till de andra gårdarna i byn.

En av Skandinaviens mäktigaste män

Abraham Brodersson var en av Hallands – och Skandinaviens mäktigaste män. Om han någonsin bodde här får vi nog aldrig veta. Mer sannolikt bodde här en förvaltare som skötte gården och drev in inkomsterna från underlydande gårdar.

En normal bondgård

I en beskrivning från 1729 framstår gården som en "normal" bondgård. Här bodde då tre "medelmåttige förmögne" bönder som hade varsitt manhus. Till gården hörde en kvarn och man hade del i ett ålfiske.

På laga skifteskartan över Hovgården från 1837 ser man att gården ligger på samma plats som idag. Åkermarken är utspridd på flera ytor men strax öster om bebyggelsen finns en stor sammanhängande odlingsyta som än idag har samma utbredning. Även vägen går i sin gamla sträckning.

STENINHÄGNAD TERRASS

Alldeles intill berget finns en stenhägnad terrass vid bergskanten. Det är en inhägnad, där kreatur – till exempel får eller kor – ibland har stängts in.

Tyvärr kan vi inte avgöra, om den har kommit till i samband med fornborgen (ligger längre upp) eller under senare århundrade

KULTURMINNE SKYDDAT ENLIGT LAG.

UPP MOT BÖRSÅS GROTTA!

"Börsås hål"

Lite längre upp mot höger finns blockgrottan "Börsås hål". Stora stenblock har rasat ned efter bergssidan. Mellanrummet mellan blocken och berget bildar en grotta med ingångar från två håll.

Sägner om grottan

En man och en kvinna skulle ha gömt sig här under danska krigen.

En gång hade man släppt in en katt i grottan, och den skulle ha kommit ut en fjärdingsväg därifrån.

Komminister Lars Linderot skulle ha försökt att utforska grottans djup. Han gick så lång ljuset räckte och måste sedan vända.

Rövare och förrymda fästningsfångar skulle ha haft sitt tillhåll i grottan förr i världen, berättades det vidare, och många hyste skräck för Börsås hål eller "Bosses hål"...

Obs! Rasrisk föreligger. Vi avråder från att gå in i grottan.

Ingången till grottan.

FORNBORGEN PÅ BÖRSÅS

På berget finns fornborgen, som har givit berget dess namn. "Burghi" är en annan form av ordet borg, och Burgsås blev med tiden Börsås. Så förklarar ortnamnsforskarna detta ortnamn.

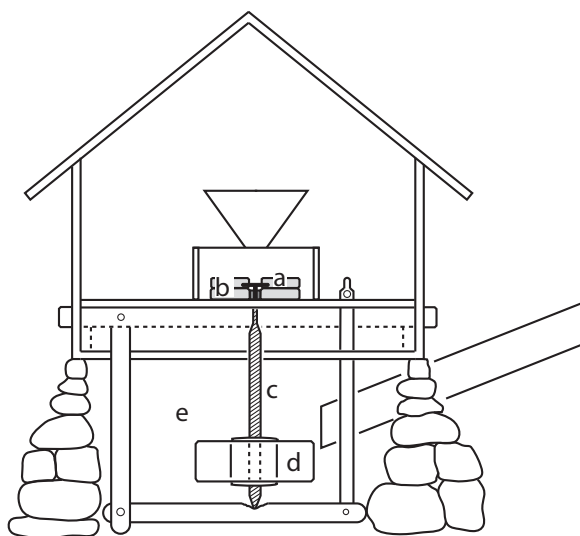
Borgen består av en bergshöjd, som skyddas av branter på de flesta sidor och av stenvallar, där berget är mer långsluttande. Börsås skyddas av två stenvallar. Den ena är svår att skönja och omkring 30 meter lång, och längre ned finns ytterligare en vall, ungefär 12 meter lång.

Man tror att fornborgarna har använts som tillflyktsorter under orostider. Genom utgrävningar på andra håll vet man, att fornborgar har använts under folkvandringstid och vikingatid, men i vissa fall även under medeltiden och senare århundraden.

Från krönet har man en vidsträckt utsikt åt öster, söder och väster, över Hällesåkers by och Lindomeåns dalgång. Här uppifrån ser man också på västra sidan hag- och ängsmarker som finns med i inventeringen över Mölndals värdefullaste hagar och ängar.

KVARNMILJÖN

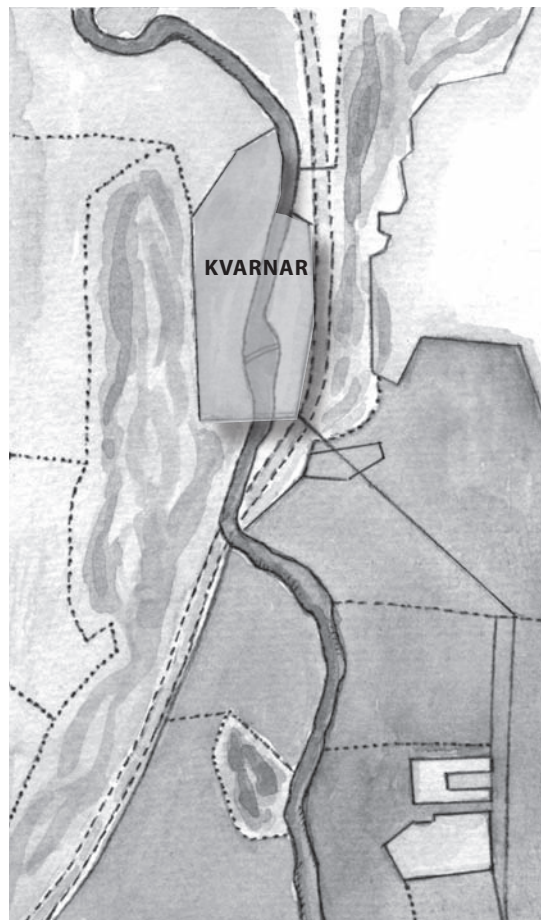
Här i Nordån finns lämningar efter en kvarn som omnämns redan år 1729. Hovgårdens kvarn finns även med på kartorna ifrån laga skifte 1837 där vi kan se ett inhägnat område med fördämning och en mindre byggnad i ån. Rester av fördämningen är det vi kan se här idag. En del av området omkring kvarnen har någon gång röjts på sten och inhägnats av stenmurar. Detta kan tyda på att marken här har brukats. Hur platsen verkligen har använts vet vi inte, men man kan föreställa sig att en mjölnare har bott här och ägnat sig åt småskalig odling.

Skvaltkvarn

Löparen (a) roterar på den fasta liggaren (b). Spolen (c) är fästad i löparen och i dess nedre ände sitter drivhjulet (d).

Drivhjulet drivs av vatten i kvarnrännan (e) som är placerad rakt under kvarnhuset.

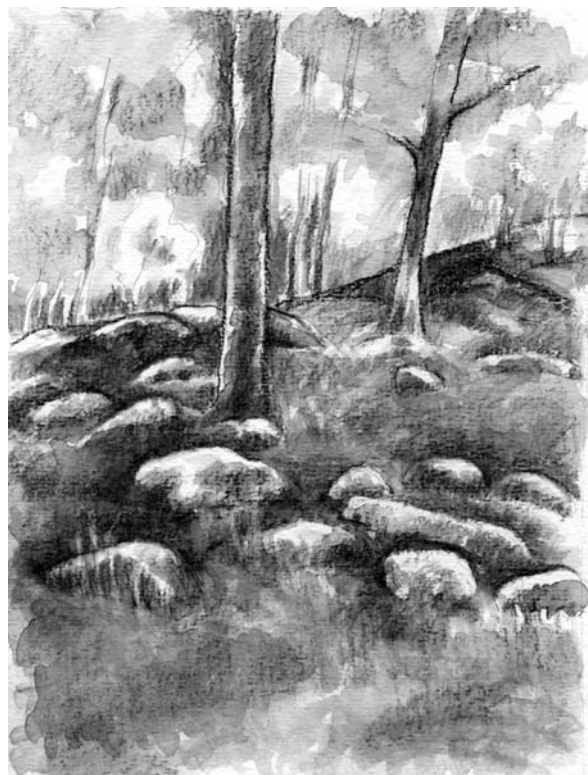
Laga skifteskarta 1837

Så här skulle kvarnen kunna ha sett ut.

ODLING - ÄNG - HAGE

Denna naturbetesmark användes enligt laga skifteskartan från 1837 som äng trots att den benämndes som "Hagen". Ängar användes för slätter av vinterfoder till djuren medan hagar användes för bete. Detta betyder troligen att marken här betats under lång tid men i någon period använts som äng. Naturbete innebär bete på mark som inte plöjs eller gödslas. Marken kännetecknas av tuvor, sten, viss buskvegetation eller hög markfuktighet. Mångfalden gynnas på sådana marker. Området betas delvis fortfarande vilket har stort värde för bevarandet av området.

Rester av äldre stenmurar

Hålvägen

Här finns även spår av äldre odlingsytor, stenmurar och fundament till äldre hägnader. I den södra delen av området finns rester av en hålväg. Hålvägar uppstår genom att de används flitigt under lång tid. Vägen/stigen har slitits av tramp så att en försänkning bildats, den nöts ner i marken och på vissa ställen bildas höga slänter.